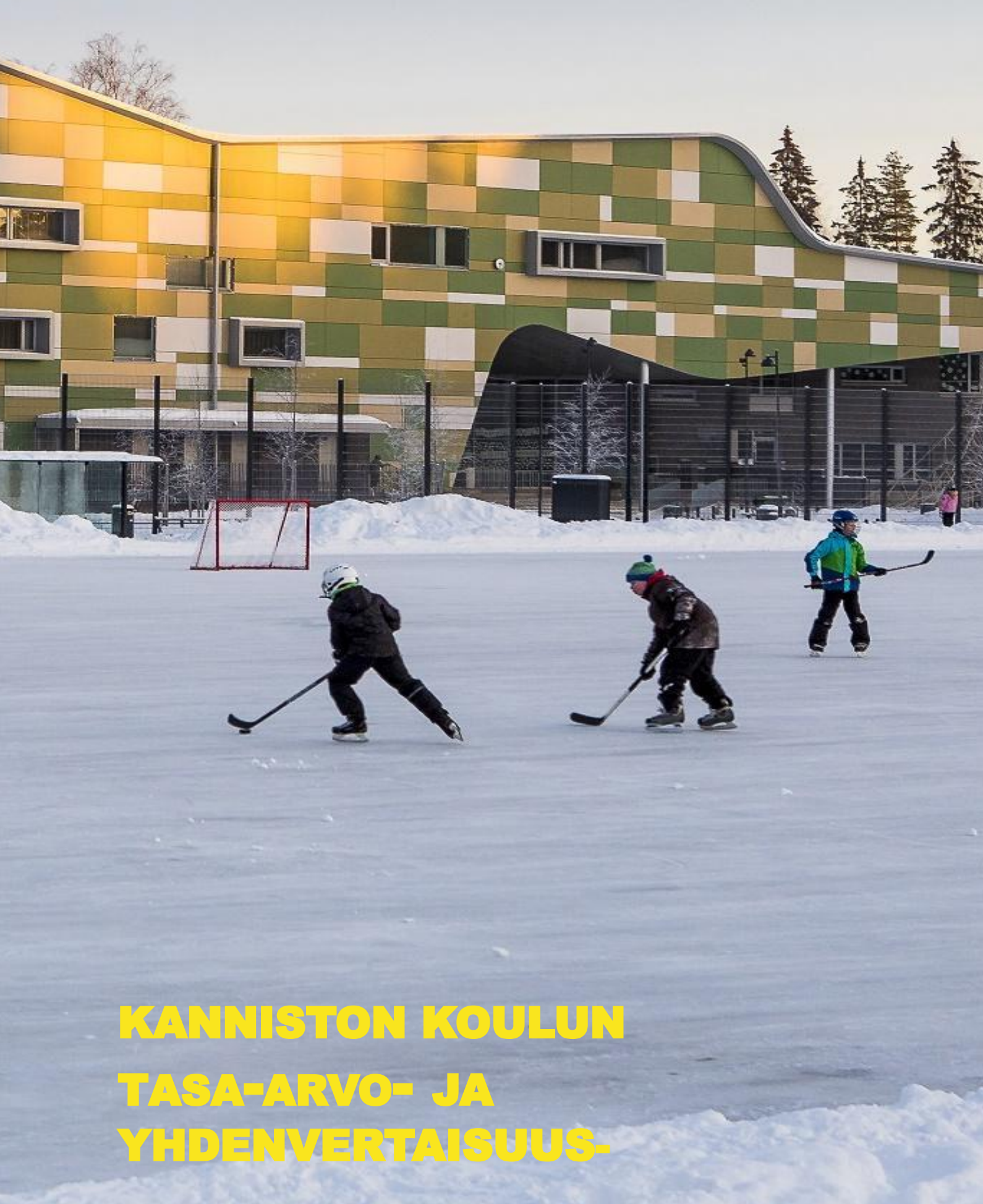

**KANNISTON KOULUN
TASA-ARVO- JA
YHDENVERTAISUUS-**

SUUNNITELMA

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta eli tasa-arvolaki (609/1986)	4
Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)	5
2. EDELLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA	6
3. SELVITYS TASA-ARVOTILANTEESTA	6
3.1. Tilastot sukupuolen mukaan eriteltynä	6
3.2. Erityispiirteitämme	6
3.3. Suunnittelussa käytetyt tietolähteet ja työkalut	7
3.4. Kirjauksia	7
4. SUKUPUOLTEN SYRJIMÄTTÖMYYS JA TASA-ARVON EDISTÄMINEN	8
4.1. Opiskelijavalinnat ja sukupuolten tasa-arvo	8
4.2. Opetuksen järjestäminen ja sukupuolten tasa-arvo	8
4.3. Oppimiserot sekä opintosuoritusten arviointi ja sukupuolten tasa-arvo	8
4.4. Opinto-ohjaus ja opiskeluhoolto ja sukupuolten tasa-arvo	9
4.5. Oppilaitoksen tilat (fyysiset ja sähköiset ympäristöt) ja sukupuolten tasa-arvo	9
4.6. Sukupuoleen perustuvan häirinnän ja seksuaalisen häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen	9
4.7. Muita tunnistettuja kehittämiskohteita sukupuolten tasa-arvon toteutumiseksi	9
5. SYRJIMÄTTÖMYYS JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMINEN	10
5.1. Peruste 1:	10
5.2. Peruste 2	10
5.3. Muita yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta tärkeitä kehittämiskohteita	10

6. Osallisuus ja saavutettavuus	11
6.1. Osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	11
6.2. Suunnitelmakauden toimenpiteet tiivistetysti	11
SUUNNITELMAN TEKEMISEN TUKIMATERIAALI	13

Julkaisija

Vantaan kaupunki

6/2021, päivitetty 8/2026

Kasvatus ja oppiminen

Kansikuva: Luistelijoita Kanniston koulun kentällä / Sakari Manninen

1. JOHDANTO

Tämän suunnitelman tavoitteena on ohjata henkilöstöämme syrjimättömyyteen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseen tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain asettamassa viitekehyksessä. Tässä suunnitelmassa keskitytään toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön eli siihen, miten toimimme syrjimättömästi ja edistämme sukupuolten tasa-arvoa sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisuutta opiskelijoihimme ja yhteistyökumppaneihimme liittyvässä toiminnassamme.

Tämä suunnitelma on täten

- tasa-arvolain 5 a ja 6 c §:n mukainen oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma, joka on laadittu yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa sekä
- yhdenvertaisuuslain 6 §:n mukainen oppilaitoskohtainen suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta eli tasa-arvolaki (609/1986)

Tasa-arvolaissa on kyse sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Tasa-arvolain 4 §:n mukaan viranomaisien tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista.

Tasa-arvolain 5 §:n mukaan viranomaisien ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän

lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Tasa-arvolain 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Tasa-arvolain 6 c §:n mukaan viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tämä on otettava huomioon oppilaitosten tasa-arvosuunnitelmia valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävistä toimenpiteistä päätettäessä.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää. Syrjintä tarkoittaa sitä, että henkilö, esimerkiksi johonkin vähemmistöön kuuluva ihminen, asetetaan muita huonompaan asemaan jonkin henkilöön liittyvän perusteen takia. Usein moni peruste, mukaan lukien sukupuoli, vaikuttaa samanaikaisesti (moniperusteinen tai risteävä syrjintä).

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 6 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Yhdenvertaisuuslaissa on hyvä huomioida myös positiivista erityiskohtelua koskeva 9 §: "Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää."

Kouluilla on lakiin perustuva velvollisuus puuttua syrjintään ja häirintään. Koulujen vastuu puuttua häirintään vahvistuu yhdenvertaisuuslain muutoksella 1.6.2023 alkaen, jolloin koulutuksen järjestäjille tulee nykyistä vahvempi vastuu tunnistaa, puuttua ja poistaa häirintää:

- Koulun on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin oppilaaseen kohdistuvan häirinnän poistamiseksi. Koulutuksen järjestäjä syyllistyy syrjintään, jos näin ei toimita.
- Lisäksi häirinnän määritelmä muuttuu siten, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään.

2. EDELLINEN TASA-ARVO- JA

YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

Voimassaoloaika: lv.21-22 ja lv. 22-23

Keskeisin kehittämiskohde:

Opettajat kiinnittävät huomiota tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen omassa toiminnassaan oppimisympäristössä sekä oppimateriaalien valinnassa ja käytössä. Näiden teemojen toteutumista työyhteisössä on hyvä tarkastella esim. TUKE -keskustelussa.

Lyhyt arvio toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Toteutuneet ainakin oppimateriaalien suhteen.

3. SELVITYS TASA-ARVOTILANTEESTA

3.1. Tilastot sukupuolen mukaan eriteltynä

Opiskelijamäärät (vuosikursseittain)

Kanniston koulussa opiskelee (lv. 22-23) 409 oppilasta, joista poikia 226 (55%) ja tyttöjä 183 (45%)

- 1. lk 65 oppilasta
- 2. lk 65 oppilasta
- 3. lk 65 oppilasta
- 4. lk 61 oppilasta
- 5. lk 71 oppilasta
- 6. lk 61 oppilasta
- POP 21 oppilasta

Ainevalinnat ja tuen vaihe

- A2-kielen opetukseen osallistuu 17% oppilaista. Näistä 66% on poikia ja 34% tyttöjä.
- S2-oppilaita on 6,5% yleisopetuksen oppilaista ja 29% pop-luokkien oppilaista
- Muuhun kuin evankelis-luterilaisen uskonnon opetukseen osallistuu 16% oppilaista
- Osa-aikaista erityisopetusta on saanut tytöistä 25% ja pojista 33%

Kanniston koulu on kasvanut syksyllä 2026 kaikki peruskoulun vuosiluokat 1.-9. kattavaksi yhtenäiseksi peruskouluksi.

Opiskelijamäärät (vuosikursseittain)

Kanniston koulussa opiskelee (lv. 26-27) 691 oppilasta, joista poikia 355 (51%) ja tyttöjä 336 (49%)

- 1. lk 65 oppilasta
- 2. lk 80 oppilasta
- 3. lk 64 oppilasta
- 4. lk 75 oppilasta
- 5. lk 70 oppilasta
- 6. lk 78 oppilasta
- 7. lk 89 oppilasta
- 8. lk 89 oppilasta
- 9. lk 72 oppilasta

Ainevalinnat ja tuen vaihe

- A2-kielen opetukseen osallistuu 14% oppilaista. Näistä 56% on poikia ja 44% tyttöjä.
- S2-oppilaita on 6% yleisopetuksen oppilaista ja 32% pop-luokkien oppilaista
- Muuhun kuin evankelis-luterilaisen uskonnon opetukseen osallistuu 29% oppilaista
- Yleisopetuksen erityisluokissa opiskelee 4% oppilaista.
- Osa-aikaista erityisopetusta on saanut 21% yleisopetuksen oppilaista. Näistä poikia on 58% ja tyttöjä 42%.

3.2. Erityispiirteitämme

- vammaisopetuksen ryhmiä
- tiivis huoltajayhteistyö
- Vantaalaisittain vähän kieli- ja kulttuuriryhmiä
- kota-indeksi kertoo keskiluokkaisesta asuinalueesta, jossa perheet ovat keskimäärin hyvin toimeentulevia

3.3. Suunnittelussa käytetyt tietolähteet ja työkalut

3.3.1. Kouluterveyskysely (2019 ja 2021)

KOULUTERVEYSKYSelyn KOULUKOHTAISET TULOKSET

Keskeisin huomio tuloksissa oli lasten ja nuorten tyytyväisyyden lasku omaan elämään verrattuna edelliseen kahden vuoden takaiseen mittaukseen. Huomiota herätti myös tyttöjen poikia suurempi tyytymättömyys elämäänsä. Alla oppilashuoltotyöryhmän tekemä tiivistelmä kyselyn tuloksista oman koulumme osalta.

Vahvuudet ja ilon aiheet:

Osallisuuden tunne on selkeästi lisääntynyt. Valtaosassa osallisuuteen liittyvistä kysymyksissä tulokset olivat parempia kuin Vantaalla tai Suomessa keskimäärin.

Kyseessä on nimenomaan tunne osallisuuden lisääntymisestä. Osallisuutta on paljon lisätty mutta tuloksissa on myös nousuja, joille ei ole tehty mitään mutta yleinen mielikuva lieneen vaikuttaneen tuloksia parantavasti.

Olemme iloisia, että koulun osallisuustyö näyttävät tuottaneen tulosta. Osallisuuden kautta pyritään tekemään koulusta kiva paikka, jossa lapsi saa olla aktiivinen tekijä. Edellisessä kyselyssä tulokset olivat alle Vantaan keskiarvon, mikä johtikin kehittämishankkeeseen. Hienoa, että tehty työ osallisuuden edistämiseksi näyttää onnistuneen näin hyvin. Merkityksellistä se on myös siksi, että uskomme osallisuuden vaikuttavan kouluviihtyvyyteen, mikä taas vaikuttaa oppimistuloksiin. Suunta on nyt hyvä ja työ edelleen jatkuu. Hieno tulos on myös, että oppilaat kokevat olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä.

Ilon aiheita:

Osallistunut kouluruokailun suunnitteluun.

(Kannisto 2019 43,3% Kannisto 2021 58,6% Vantaa 2021 56,4 Suomi 51,9%)

Osallistunut välituntitoiminnan suunnitteluun.

Kannisto 2019 60% Kannisto 2021 79,6% Vantaa 2021 68% Suomi 65,8

Osallistunut yhteisten sääntöjen suunnitteluun.

Kannisto 2019 68,9% Kannisto 2021 75,5 Vantaa 70,3% Suomi 66%

Osallistunut yhteisten asioiden suunnitteluun.

(Kannisto 2019 39,1% Kannisto 2021 46,7% Vantaa 51,9 Suomi 44,7%)

Kokemus siitä, että on tärkeä osa kouluyhteisöä on noussut selkeästi edellisestä mittauksesta.

(Kannisto 2019 34,3 Kannisto 2021 46,9% Vantaa 38,8% Suomi 40,1%)

Luokassa on rauhallista.

(Kannisto 2019 19,8 % Kannisto 2021 27% Vantaa 2021 25,3% Suomi 2021 30,7%)

Tuntee yksinäisyyttä välitunneilla.

(Kannisto 2019 4,8 Kannisto 2021 2,2 Vantaa 2021 4,5 Suomi 3,9)

Tulee hyvin toimeen koulun opettajien kanssa.

(Kannisto 2019 75% Kannisto 2021 84% Vantaa 81,7% Suomi 2021 82,4)

Kanniston koulun oppilaista lähes kaikki harrastavat jotain ainakin yhtenä päivänä viikossa.

(Kannisto 2019 97,1% Kannisto 2021 91,8% Vantaa 2021 83% Suomi 2021 85,4)

Kokee, että vanhemmat tukevat ja kannustavat usein.

(Kannisto 2019 92,5% Kannisto 2021 90% Vantaa 2021 86,9% Suomi 2021 87,2)

Luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä.

(Kannisto 2019 60,4% Kannisto 2021 60% Vantaa 50,8% Suomi 47,5%)

Kannistossa koetaan lähes puolet vähemmän fyysistä uhkaa kuin Vantaalla yleensä -> keskimääräistä turvallisempi kasvuympäristö.

(Kannisto 2019 15,5% Kannisto 2021 9,2% Vantaa 17,1% Suomi 2021 14,2%)

Huolenaiheet:

Tyytyväisyys elämään laskenut tytöillä 2017–2021 (Tyytyväisyys elämään on laskenut myös yleisesti Vantaalla ja valtakunnallisesti, mutta lasku meillä jostain syystä huolestuttavan jyrkkä tyttöjen osalta).

Tytöt (Kannisto 2019 91,5% Kannisto 2021 80,5% Suomi 2021 82%)

Pojat (Kannisto 2019 86,4% Kannisto 2021 91,1 % Suomi 2021 89,3%)

Molemmat sukupuolet:

(Kannisto 2019 88,7% Kannisto 2021 89,7% Vantaa 2021 84,2%Suomi 2022 85,6%)

Yksinäisyyden tunne lisääntynyt sekä tytöillä että pojilla (luvut kokonaisuudessaan silti pieniä) - vastaava trendi näkyy yleisesti Vantaalla.

(Kannisto 2019 1,9% Kannisto 2021 4% Vantaa 2021 5,3% Suomi 4,1%)

Mielialaan liittyvät ongelmat lisääntyneet → mielialaongelmien lisääntyminen molemmilla sukupuolilla näkyy Vantaalla ja valtakunnallisesti.

(Kannisto 2019 10,7% Kannisto 2021 16,7% Vantaa 25,7% Suomi 22,2%)

Aamupalan syönti vähentynyt, erityisesti tytöillä -> menty selvästi lähemmäksi tässä yleisiä Vantaan lukuja.

Kiusatuksi tulemisen kokemus lisääntynyt erityisesti pojilla -> luku lähenee nyt Vantaan keskiarvoa.

(Kannisto 2019 3,7% Kannisto 2021 8,1% Vantaa 2021 9,2% Suomi 2021 7,8%)

Käynnit koulukuraattorilla ja -psykologilla ovat lisääntyneet merkittävästi muutamassa vuodessa.

Kuraattori (Kannisto 2019 2,9% Kannisto 7,1% Vantaa 2021 10,8% Suomi 14,2%)

Koulupsykologi (Kannisto 2019 1% 2021 4% Vantaa 5,9% Suomi 2021 4,9%)

Kokee ettei nuku tarpeeksi.

(Kannisto 2021 17% Vantaa 12,5% Suomi 2021 11,1%)

Noin neljäsosa oppilaista kertoo olleensa paljon huolissaan siitä, että läheinen saa koronavirustartunnan, vajaa puolet on ollut jonkin verran huolissaan.

Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin noin kolmanneksella vastaajista.

Kouluterveyskyselyn nostot:

- 1) Tehdä osallisuudesta koulun vahvuus.
- 2) Oppilas tuntee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä.
- 3) Tavoitteeksi 0% tuntee yksinäisyyttä välitunnilla.
- 4) Koulu on kiusaamisesta vapaa vyöhyke. Hyväksytään erilaisuutta.

Vuoden 2023 vertailua aiempiin vuosiin

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä osallisuuden tunne oli Kannistossa Vantaan keskiarvoa matalampi, minkä vuoksi koulussa panostettiin seuraavina vuosina osallisuuden kehittämiseen. Työ tuotti tulosta, ja vuonna 2021 osallisuuden tunne oli Kannistossa Vantaan keskiarvoa parempi. Vuonna 2023 osallisuuden tunne

Kannistossa oli pysynyt lähellä vuoden 2021 tasoa, kun taas Vantaalla yleisesti osallisuuden tunne oli parantunut.

Vuonna 2019 Kannistossa huolta herätti, että kouluterveyskyselyn perusteella pojat kokivat huomattavasti tyttöjä heikommiksi mahdollisuudet keskustella koulun aikuisen kanssa mieltä painavista asioista. Vuonna 2021 tämä ero oli tasaantunut, ja nyt vuonna 2023 iloksemme sekä Kanniston tytöt että pojat kokevat keskustelumahdollisuudet paremmiksi kuin Vantaalla keskimäärin.

Vuonna 2021 lähes kaikki Kanniston koulun oppilaat harrastivat jotain ainakin yhtenä päivänä viikossa koronapandemiasta huolimatta. Harrastuneisuus on säilynyt korkeana myös tänä vuonna, ja sekä Kanniston tytöistä että pojista noin 95 % harrastaa jotain vähintään yhtenä päivänä viikossa.

Vuonna 2021 todettiin, että Kanniston oppilaat kertoivat keskusteluyhteyden vanhempiin olevan parempi kuin Vantaalla keskimäärin. Näin näyttää olevan myös vuonna 2023, vaikka keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa ovatkin lisääntyneet sekä Kannistossa että Vantaalla yleisesti. Kanniston oppilaista noin neljä viidestä kokee vuorovaikutuksen vanhempien kanssa olevan avointa.

Vuonna 2021 Kanniston oppilaat kokivat lähes puolet vähemmän fyysistä uhkaa kuin Vantaalla yleensä. Vuonna 2023 uhkaa kokevien osuus on Kannistossa ikävästi noussut, mutta on edelleen hiukan pienempi kuin Vantaalla keskimäärin.

Vuoden 2021 tuloksista huomattiin, että erityisesti tyttöjen tyytyväisyys elämään näytti huolestuttavasti laskeneen: vuonna 2023 tilanne näyttää onneksi palanneen ennalleen. Kanniston oppilaista (sekä tytöistä että pojista) noin 90 % kertoo olevansa tyytyväisiä elämäänsä.

Vuonna 2021 huomattiin niin valtakunnallisesti, Vantaalla kuin Kannistossakin yksinäisyyden tunteen lisääntymistä, mahdollisesti liittyen koronapandemian aiheuttamiin toimenpiteisiin. Vuonna 2023 yksinäisyys oli Vantaalla alkanut jo vähentyä, mutta Kannistossa edelleen noussut. Tytöt kokevat yksinäisyyden tunnetta poikia useammin.

Vuonna 2021 huomattiin mielialaan liittyvien ongelmien lisääntyneen yleisesti, myös Kannistossa. Kannistossa tämä trendi on onneksi katkennut eivätkä mielialaongelmat näytä lisääntyneen vuosien 2021 ja 2023 välillä. Kanniston oppilaat raportoivat noin kymmenen prosenttiyksikköä vähemmän mielialaan liittyviä ongelmia kuin samanikäiset oppilaat Vantaalla keskimäärin.

Kanniston oppilaat ovat perinteisesti syöneet hyvin aamupalaa, mutta vuonna 2021 huomattiin erityisesti tyttöjen kohdalla olevan lisääntyvissä määrin niitä, jotka jättävät aamupalan väliin. Vuonna 2023 aamupalan syöjiä oli onneksi taas enemmän, ja Kanniston luvut ovat selvästi Vantaan keskiarvoa paremmat.

Vuonna 2021 huolta herätti kiusatuksi tulemisen kokemuksen lisääntyminen Kannistossa erityisesti pojilla, mutta vuonna 2023 luvut näyttävät pojilla selvästi parantuneen. Tällä hetkellä Kanniston pojista noin neljä viidestä kertoo, ettei heitä ole lainkaan kiusattu lukukauden aikana, kun taas Vantaalla näin kokee pojista vain kolme viidestä. Vuoden 2023 tutkimuksessa näyttää, että Kannistossa tytöistä kokee

kiusaamista poikia suurempi osuus, mutta nämäkin luvut ovat Vantaan keskiarvoa paremmat.

Vuonna 2021 oli huolta siitä, että nettiriippuvuus näytti Kanniston tytöillä lisääntyneen. Tänä vuonna trendi on taas kääntynyt laskuun. Kanniston oppilaat raportoivat noin kymmenen prosenttiyksikköä vähemmän nettiriippuvuuden oireita kuin samanikäiset vantaalaiset keskimäärin.

3.3.2. Koulun oma kysely 5/23

3.-6. lk oppilaille forms ja 1.-2. lk keskustelu opettajan johdolla luokissa.

Nostot:

- oppilaat tulevat pääosin mielellään kouluun (89%)
- turvalliseksi olonsa kokee 97,2%
- koulussamme hyväksytään erilaisuus (95,3%)
- opettajat kohtelevat oppilaita samalla tavalla sukupuolesta riippumatta, mutta oppilaat eivät aina itse kohtelee tyttöjä ja poikia samalla tavalla. 14% ilmoitti itse kohtelevansa eri tavalla sukupuolesta riippuen.
- 1.-2. lk oppilaiden vastauksissa korostui leikki. Tytöt ja pojat voivat hyvin leikkiä yhdessä. Muutama tyttö mainitsi, että heidän ehkä odotetaan leikkivän "hennommin" eikä niin rajusti.
- Erityisesti arvotut välikkäparit lisäävät vastakkaisen sukupuolen kanssa leikkimistä ja niitä toivotaan viikoittain.
- Koulumme on oppilaiden mielestä pääosin yhdenvertainen. Jos joku niin kieli (5,6%) saattaa vaikuttaa siihen, että ei kohdella yhdenvertaisesti.
- Haaste koulullemme on pitää näitä asioita enemmän esillä, sillä 43,9% vastasi, että ei tiedä, onko koulumme yhdenvertainen.

3.4. Kirjauksia

- Mitä opetuksen järjestäjä on ohjeistanut tayv-suunnittelusta?
- Ketkä ovat osallistuneet tämän suunnitelman tekemiseen?
 - Koulun johtoryhmä ja hyvinvointitiimi
- Suunnitelman voimassaoloaika
 - 1.8.2023 alkaen
- Milloin ja missä tämä suunnitelma on käsitelty ja hyväksytty?
 - Suunnitelma käydään läpi syksyn 2023 veso-päivänä.
- Miten seurataan toteuttamista?

- Koulussa toteutetaan joka toinen vuosi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely.
- Tämän suunnitelman yhteydet koulun/oppilaitoksen muihin suunnitelmiin?
 - Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyötä tehdään koulumme KiVa- ja verso -malleissa sekä turvallisemman tilan periaatteita jalkauttamalla ja noudattamalla.
 - Ennaltaehkäisevät tunne- ja vuorovaikutustunnit sekä Huomaa hyvä! -menetelmän käyttäminen koko koulun tasolla.
- Miten tästä suunnitelmasta tiedotetaan henkilöstölle, opiskelijoille ja sidosryhmille?
 - Suunnitelma julkaistaan koulun nettisivuilla ja löytyy Kanniston driven turvallisuuskansiosta
 - Valmiista suunnitelmasta tiedotetaan YS-ajalla
- Mistä oppilaat/opiskelijat, vanhemmat, sidosryhmät jne. löytävät tämän suunnitelman?
 - Suunnitelma löytyy koulun nettisivuilta.

4. SUKUPUOLTEN SYRJIMÄTTÖMYYS JA TASA-ARVON EDISTÄMINEN

Tavoitteemme on, että kaikilla sukupuolilla on samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet toteuttaa itseään sekä osallistua yhteiskunnan toimintaan. Tämän toteutumiseksi tarvitaan sekä oman toimintamme syrjimättömyyttä että tasa-arvon edistämistä kaikessa toiminnassa oppilaitoksessamme.

4.1. Opiskelijavalinnat ja sukupuolten tasa-arvo

- Oppilaat valikoituvat lähikouluun oppilaaksiottoalueen mukaan. Aluepäällikkö määrittelee vuosittain oppilaaksiottoalueen rajat. Toissijaisessa oppilasvalinnassa noudatetaan Vantaan perusopetuksen ohjeistusta.

4.2. Opetuksen järjestäminen ja sukupuolten tasa-arvo

- Luokkia muodostettaessa pyritään siihen, että kaikista ryhmistä muodostuisi mahdollisimman tasaisia katsoen, että luokissa olisi tasamäärät eri sukupuolten edustajia, tuen tarvitsijoita sekä eri kieliryhmistä tulijoita. Koulutulokkaista muodostetaan luokat vasta joustavan alun jälkeen.
- Kanniston koulussa opetus järjestetään siten, että jokainen oppilas saa opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Koulussa huolehditaan siitä, että oppilaan oikeus oppilashuoltoon.
- Kanniston koulussa rakennetaan ja kehitetään jatkuvasti turvallista opiskeluympäristöä, jossa oppilailla on hyvä olla. Yhdenvertaisuuslain mukaisesti ketään ei aseteta eriarvoiseen asemaan.
- Opetuksen järjestämisessä huolehditaan siitä, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet koulutukseen. Koulussa pidetään huolta siitä, ettei esimerkiksi älylaitteen tai tietokoneen puute hankaloita tai estä opiskelua ja tehtävien tekemistä. Myös leirikoulujen, retkien ja opintokäyntien suhteen varmistetaan, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus osallistua varallisuudesta huolimatta. Kanniston koulussa ei edellytetä oppilaan osallistuvan taloudellisesti retkien järjestämiseen. Vanhempainyhdistys ja huoltajat voivat halutessaan järjestää varainhankintaa ja tukea siten retkien järjestämistä. Kaikki oppilaat voivat osallistua retkiin ja leirikouluihin riippumatta siitä, ovatko huoltajat osallistuneet varojen keräämiseen.
- Koulussa opetus järjestetään siten, että opiskeluympäristö sopii jokaiselle oppilaalle huolimatta sukupuolesta tai muista ominaisuuksista. Koulussa jokaiselle annetaan mahdollisuus oppia juuri itselle sopivalla tavalla. Tavoitteenamme on järjestää opetusta sukupuolitietoisesti.
- Sukupuolitietoisuuden opetuksen järjestämisellä tarkoitetaan sitä, että jokaisen oppilaan yksilölliset tarpeet tulevat huomioiduksi ilman, että niihin liitetään

sukupuoleen liittyviä ennakko-odotuksia tai -käsityksiä. Jokainen oppilas tulee kohdatuksi omana itsenään ja yksilönä.

- Koulun yhteiset tilaisuudet järjestetään niin, että jokaisella on alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta mahdollisuus osallistua tilaisuuteen. Uskonnolliset tilaisuudet järjestetään niin, että on mahdollista valita myös tunnukseton tilaisuus.

4.3. Oppimiserot sekä opintosuoritusten arviointi ja sukupuolten tasa-arvo

- Koulussamme ylläpidetään yhtenäistä arviointikulttuuria. Opettajat toteuttavat arvioinnin tiimin kesken keskustellen. Tiimiin kuuluu luokka-asteen kaikki ne opettajat, jotka arvioinnin kohteena olevaa oppilasta opettavat. Arviointi on jatkuvaa, monipuolista ja ohjaavaa. Arvioinnissa käytetään erilaisia toimintatapoja ja oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta. Oppilaille annetaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin.

4.4. Opinto-ohjaus ja opiskeluhuolto ja sukupuolten tasa-arvo

- Koulukuraattori on Kannistossa käytettävissä kolmena päivänä, koulupsykologi kahtena ja kouluterveydenhoitaja kolmena päivänä viikossa. Oppilaita ohjataan oppilashuollon palveluihin heti huolen tai tarpeen ilmetessä. Tulkkauspalveluita hyödynnetään tarvittaessa oppilashuollon asioissa.

4.5. Oppilaitoksen tilat (fyysiset ja sähköiset ympäristöt) ja sukupuolten tasa-arvo

- Osana Vantaan kaupungin strategiaa on vuonna 2022 laadittu turvallisen tilan periaatteet. Turvallinen tila määritellään kaupungin sivuilla seuraavasti: Turvallisempi tila on paikka, joka tarjoaa paikallaolijoille tunteen fyysisestä, henkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Tavoitteena on, että kenenkään ei

tarvitse kohdata minkäänlaisia syrjinnän, kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan muotoja. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea aktiivista toimintaa sen ehkäisemiseksi ja puuttumista tilanteisiin, joissa näin tapahtuu. Turvallinen tila on myös saavutettava ja esteetön. Haluamme, että jokainen kokee olevansa tervetullut Vantaan kaupungin tiloihin omana itsenään. Käytännössä tämä toteutuu niin, että tilan käyttäjien kanssa kootaan yhdessä yhteiset periaatteet ja kaikkia tilaa käyttävien edellytetään noudattavan niitä.

- Oppilaitoksemme tilat ovat esteettömiä. Toiseen kerrokseen voi kulkea esteettömästi joko luiskaa pitkin tai hissillä, jolla pääsee myös kolmanteen kerrokseen. Tiloissa on luokittaiset wc-tilat sekä tyttöjen ja poikien pukuhuoneet.
- Kanniston koulussa opetetaan tunnetaitoja systemaattisesti ja säännöllisesti, vähintään tunti viikossa. Oppitunneilla käsitellään monipuolisesti tunne- ja sosiaalisia taitoja. Käytämme myös Huomaa hyvä! -materiaalia vahvuuksien tunnistamisen apuna.
- Kanniston koulun oppimisympäristöt ovat kaikille avoimia. Kaikki saavat omat henkilökohtaiset tunnuksot, jotka mahdollistavat samojen sähköisten oppimisympäristöjen käytön. Jokainen oppilas saa yhtäläisen mahdollisuuden koulun chromen tai tabletin käyttöön.

4.6. Sukupuoleen perustuvan häirinnän ja seksuaalisen häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen

- Jokaisella oppilaalla ja henkilökunnan jäsenellä on oikeus turvalliseen ja häirinnästä vapaaseen arkeen. Kaikenlainen seksuaalinen häirintä on kiellettyä.
- Oppilaiden kanssa keskustellaan ikätasoisesti jokaisen oikeudesta fyysiseen koskemattomuuteen. Oppilaille selvennetään, että jokainen ihminen määrittelee itse sen, kuka ja miten häntä saa koskea. Pidetään huolta siitä, että oppilaat ja henkilökunta tiedostavat seksuaalisen häirinnän eri osa-alueet ja muodot.

- Kaupungin kriisikorteista löytyy ohjeistus oppilaan kokemiin häirintätilanteisiin puuttumiseen. Henkilökunnan kokemaan häirintään puuttumisesta vastaa esihenkilö.

4.7. Muita tunnistettuja kehittämiskohteita sukupuolten tasa-arvon toteutumiseksi

- Luokissa kiinnitetään huomiota sukupuolineutraaliin puheeseen eikä aseteta oppilaille oletuksia heidän oletetun sukupuolensa perusteella. Aikuisilla yhtenäiset toimintatavat suhteessa kaikkiin oppilaisiin, yhteisten sääntöjen noudattaminen. Vältämme puheessa sukupuolittavaa kielenkäyttöä, emme määrittele oppilaiden sukupuolta puheessamme.
- Kannustamme oppilaita valitsemaan valinnaisaineet omien mielenkiinnon kohteiden mukaan ja kiinnitämme huomiota kurssisisältöjen monipuolisuuteen. Kurssien sisällöt mietitään vuosittain niin, että ne itsessään eivät sulkisi ketään kurssin ulkopuolelle.
- Pyritään käyttämään opetuksessa oppimateriaalia, joka ei vahvista stereotyyppisiä sukupuolirooleja. Kiinnitetään huomiota oppimateriaalien esittämään ihmiskuvaan ja kuvitusten moninaisuuteen. Oppilaita kannustetaan laajentamaan käsityksiä stereotyyppisistä sukupuolikäsityksistä ja ohjaamaan ajattelua kohti sukupuolten tasa-arvoa; tietoa, keskustelua, aktiivista puuttumista ja kasvattamista tasa-arvoasioissa.

5. SYRJIMÄTTÖMYYS JA

YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMINEN

Olemme arvioineet syrjimättömyyden toteutumista oppilaitoksessamme yhdenvertaisuuslaissa esitettyjen henkilöön liittyvien perusteiden pohjalta. Erityisen huomion ja yhdenvertaisuustyön kohteiksi nostamme seuraavat henkilöön liittyvät perusteet:

5.1. Peruste 1: Syrjimättömyys vammaisuuden perusteella

- Koulussamme toimii kolme POP-ryhmää. Ryhmät eivät toimi erillisenä vaan ovat mukana kaikessa koulun toiminnassa ja luokkatilat sijaitsevat muiden luokkien lomassa. Lisäksi koulussamme saattaa opiskella joitakin kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisia oppilaita yleisopetuksen ryhmissä.
- Yhteistyö yleisopetuksen ja vammaisopetuksen kesken.
- On tärkeää pitää yllä yhdenvertaisuutta ja ennaltaehkäistä kiusaamista. Lisäksi tulee huolehtia tilojen esteettömyydestä sekä huomioida oppilaiden mahdolliset erityistarpeet.

5.2. Kohti antirasistista koulua

- Kanniston koulu (ja oppilaiden asuinalue) on hyvin heterogeeninen. Oppilaiden puheessa on usein havaittavissa ennakkoluuloja eri näköisiä ja eri kieltä puhuvia kohtaan.
- On tärkeää käydä keskustelua monikulttuurisuudesta ja yhdenvertaisuudesta.

5.3. Muita yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta tärkeitä kehittämiskohteita

- Ihmisoikeuksia, moninaisuutta ja syrjimättömyyttä käsitellään eri oppiaineissa aina opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.
- Kirjasarjoja valitessa kiinnitämme huomiota, että yhdenvertaisuus toteutuu myös oppimateriaalin kuvituksessa ja teksteissä.
- Vietämme lukuvuoden aikana erilaisia teemapäiviä. Kannistossa vietetään vuosittain mm. lapsen oikeuksien teemaviikkoa. Teemaviikkojen suunnitteluun osallistuvat oppilaskunnan hallitus ja ympäristöryhmä.
- Järjestämme vuosittain Unicef-kävelyn. Unicef-kävely on koulun järjestämä liikuntatempaus lapsen oikeuksien puolesta.

6. OSALLISUUS JA SAAVUTETTAVUUS

6.1. Osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tieto on saavutettavissa kaikille. Koko henkilöstön tasolla parannetaan tiedon saavutettavuutta. Kaikille varataan viikkotyöaikaan aikaa tiedotteiden läpikäymiseen. Oppilaat ja huoltajat seuraavat tiedotteita koulun vuosikellon mukaisesti. Vuosikelloa muokataan saadun palautteen mukaisesti.

Oppilaita, huoltajia ja henkilöstöä osallistetaan päätöksentekoon kyselyiden ja YS-ajalla tapahtuvan työskentelyn avulla. Tiimit jakavat tiimin sisällä olevat tehtävät jaetun johtajuuden periaatteiden mukaisesti. Kanniston koulussa on oppilaskunta. Lisäksi kaikki oppilaat osallistuvat valinnaisainetarjottimien suunnitteluun ja luokan sisäisten asioiden päätöksentekoon.

Opettajat ja oppilaat osallistetaan oppimisympäristöjen ja retkien suunnitteluun. Opettajat ja oppilaat saavat vaikuttaa myös oppimateriaalien valintaan.

Kanniston koulussa on vakiintunut juhla- ja tapahtumakulttuuri. Oppilaat ja opettajat osallistetaan tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen. Muita osallisuuden muotoja ovat mm. kummitoiminta, välituntilainaamon ylläpito, oppilaskuntatoiminta, ruokala-apulaisena toimiminen.

Kanniston koulussa parannetaan osallisuutta, tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta lukuisin toimenpitein. Koulussamme kehitetään kielitietoista opetusta ja arviointimenetelmiä. Kielitietoisen koulun kehittämisen tukena toimii henkilökuntaan kuuluva kielitietoisuusvastaava.

Opetusta kehitetään jatkuvasti. Vantaan kaupungin strategiakauden 2022-2025 mukaisesti koulussa kehitetään yhteisopettajuuden toimintamalleja. Hyvinvoinnin vuosikelloa arvioidaan ja kehitetään

hyvinvointivastaavien toimesta. Koulun toimintaa ja henkilöstöä koskevan tiedon saavutettavuutta kehitetään varmistamalla, että kaikki henkilökunnan jäsenet pääsevät lukemaan viikottaiset tiedotteet (viikkotiedote, jory-muistio, ys-muistio jne)

6.2. Suunnitelmakauden toimenpiteet tiivistetysti

Asia: **Oppilaiden osallisuus tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä**

Mitä teemme: Luokissa, YHR:ssä ja välituntitoiminnassa oppilaita kuullaan aktiivisesti. Oppilaat ovat mukana Hyvinvointiagenttipäivien suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppilaat toimivat aktiivisina toimijoina kiusaamisen vastaisessa työssä (Verso-toiminta).

Asia: **Antirasismi ja syrjimättömyys**

Mitä teemme: Henkilökunnan kouluttaminen, polku rasismiin ja syrjintään puuttumiseen: **Tunnista rasismi → Puutu tilanteeseen → Tue rasismin kohteeksi joutunutta → Ilmoita rasismista**

Kuka seuraa (rehtorin lisäksi): Työstetään yhteisesti YS-ajalla
Toteutuminen (väli- tai loppuarviointi):

Käsitteitä:

Antirasismi

Antirasismi on rasisminvastaisuutta, johon kuuluu tietoisuus siitä, että elämme eriarvoisessa yhteiskunnassa. Rasismin ongelma ei ole niinkään yksilöissä vaan erilaisissa sosiaalisen elämän käytännöissä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Antirasistiseksi katsotaan sellainen työ, joka **vähentää etnistä syrjintää ja syrjivien käytäntöjen vaikutuksia**. Antirasismi ajatuksena myös peräänkuuluttaa syrjinnän

vastaisen työn olevan **aktiivista ja rakenteelliseen muutokseen pyrkivää**.

Antirasistisessa ajattelussa tunnistetaan toiminta joko eriarvoisuutta ja syrjiviä käytäntöjä **lisääväksi, ylläpitäväksi tai vähentäväksi**.

Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Sukupuoli

voi tarkoittaa virallisen, henkilötunnuksesta ilmenevän sukupuolen lisäksi esimerkiksi sukupuolirooleja, naiseuden ja mieheyden sosiaalisia merkityksiä, yksilön sukupuoli-identiteettiä tai fyysisiä ominaisuuksia.

Sukupuoli-identiteetti

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Useimpien ihmisten sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Sukupuoli-identiteetti on kuitenkin aina yksilöllinen.

Sukupuolen ilmaisu

Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Sukupuolen ilmaisu voi olla pukeutumista naiselle tai miehelle tyypillisinä pidettyihin vaatteisiin tai käyttäytymistä tai elehtimistä sellaisilla tavoilla, joita pidetään naiselle tai miehelle ominaisina.

Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ne ihmiset, joiden biologinen, sosiaalinen tai psyykkinen sukupuoli eivät vastaa toisiaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transsukupuoliset, transgenderit, transvestiitit ja intersukupuoliset. Transsukupuoliset henkilöt kokevat, ettei heidän sukupuolensa vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Transgender (muunsukupuolinen) ei koe kuuluvansa selkeästi mies eikä naissukupuoleen. Transvestiiteilla on tarve toisinaan ilmaista pukeutumisellaan tai muilla tavoin eri sukupuolta. Intersukupuolisella henkilöllä sukupuolta määrittelevät fyysiset ominaisuudet eivät ole synnynnäisesti yksiselitteisesti miehen tai naisen. On

syytä välttää sukupuolivähemmistöjen sekoittamista seksuaalivähemmistöihin, koska sukupuoli-identiteetti ei kerro seksuaalisesta suuntautumisesta tai mieltymyksistä.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja työelämässä sekä vallan ja resurssien oikeudenmukaista jakamista. Usein puhutaan sekä muodollisesta tasa-arvosta, eli syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisista oikeuksista ja kohtelusta, että tosiasiallisesta tasa-arvosta esimerkiksi poliittisten päätösten lopputulosten suhteen. Tasa-arvokäsite kattaa myös sukupuolen moninaisuuden eli hyväksyy ajatuksen, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi.

Sukupuolistereotypia

Sukupuolistereotypiat ovat pelkistettyjä tai kaavamaisia odotuksia ja oletuksia siitä, millaisia miehet ja naiset yleensä ovat tai miten naisten ja miesten tulee käyttäytyä ollakseen ”oikeanlaisia”. Sukupuolistereotypiat ovat pitkälti tiedostamattomia, syvälle kulttuuriin juurtuneita ”itsestäänselvyyksiä”. Stereotypiat ylläpitävät osaltaan eriarvoisuutta.

Sukupuolen mukainen segregaatio

Segregaatio tarkoittaa eriytymistä, eriyttämistä tai eristämistä. Sukupuolen mukainen segregaatio työelämässä ja koulutuksessa tarkoittaa töiden, tehtävien ja koulutusalojen jakautumista naisten ja miesten aloiksi ja töiksi. Horisontaalinen segregaatio tarkoittaa sitä, että tytöt ja pojat opiskelevat eri aloilla tai miehet ja naiset toimivat eri ammateissa, eri työpaikoilla, eri toimialoilla tai työmarkkinoiden sektoreilla. Vertikaalinen segregaatio tarkoittaa työelämässä tapahtuvaa työnjakoa ja eriytymistä siinä, mille hierarkian tasolle miehet ja naiset sijoittuvat.

Sukupuolineutraalius

Sukupuolineutraalius perustuu ajatukseen, että sukupuolella ei ole käsiteltävässä asiassa merkitystä. Tällöin näennäisesti sukupuolineutraali toimintatapa saattaa vaikuttaa syrjivästi tai vahvistaa eriarvoisuutta, jos tosiasiallisesti olemassa olevaa sukupuolinäkökulmaa tai sukupuolittuneisuutta ei ole otettu huomioon.

Sukupuolisokeus

Sukupuolisokeudesta on kyse silloin, kun sukupuolella ei nähdä merkitystä, vaikka sillä todellisuudessa on. Sukupuolisokea ajattelu saattaa johtaa stereotypioita vahvistavaan toimintaan ja lisätä epätasa-arvoa.

Sukupuolittietoinen opetus

Sukupuolittietoinen opetus perustuu herkkyydelle tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppijassa. Opetuksessa pidättäytyään sosiaalisesta oppilasta hänen ulkoiseen sukupuoleensa

SUUNNITELMAN TEKEMISEN TUKIMATERIAALI

- Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
https://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/talous_ja_strategia/strategia/tasa-arvo_ja_yhdenvertaisuus
- Tasa-arvotyö on taitolaji, Opetushallitus
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tasa-arvotyö-taitolaji>
- TASA-ARVOKOMPASSI: Työkalu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun, Rauhankasvatusinstituutti
<https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2021/01/Tasa-arvokompassi-VAKA.pdf>
- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsitteiden sanasto, THL:n tasa-arvotiedon keskus:
<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>
- [Johdanto antirasismikoulutukseen - THL](#)
- [Turvallinen koulu on vapaa häirinnästä](#)

